

ВІДГУК

офіційного опонента

БАРМАШИНОЇ Людмили Миколаївни

на дисертаційну роботу Дикун Жанни Євгеніївни на тему

**"Принципи архітектурно-планувальної організації морських
пасажирських терміналів в умовах реконструкції"**

представлену на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури за
спеціальністю

18.00.02 – "Архітектура будівель і споруд"

Загальна характеристика роботи

На розгляд представлена дисертаційна робота Дикун Ж.Є., яка складається з одного тому, включає всі необхідні розділи основного тексту дисертації, в складі якої наявні: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. Обсяг роботи становить: основного тексту – 148 сторінок, 50 сторінок ілюстрацій, 18 сторінок списку використаних джерел зі 219 найменуваннями, а також додатки на 17 сторінках. Також представлено автореферат на 24 сторінках. Дисертація та автореферат написані державною мовою.

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Актуальність теми дисертаційної роботи не викликає сумнівів. Стрімкий динамічний характер розвитку транспортних систем, починаючи з виникнення контейнерних вантажних перевезень у 60-х роках минулого століття, інтеграції цих інтермодальних та мультимодальних технологій до пасажирських транспортних систем, а також сучасний рівень розвитку "інфраструктури" (використання он-лайн систем та мобільних веб-додатків для планування подорожей) обумовлює процеси типологічної трансформації об'єктів обслуговування пасажирів, зокрема морським транспортом.

Увітчизняній архітектурній науці питання комплексного аналізу вокзальних споруд у сучасних транспортних системах та формування морських пасажирських терміналів практично не розглянуті. У зв'язку з цим виникає

потреба в дослідженнях щодо формування морських пасажирських терміналів як окремої типологічної одиниці, розробки принципів та засад їх архітектурно-планувальної організації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Державний напрямок на підтримку галузі морського транспорту та туризму закріплено в Національній транспортній стратегії України на період до 2030 року (постанова Кабінету Міністрів України №430-р від 30.05.2018 р.), Законі України про Чорноморське економічне співробітництво (статут ратифіковано Законом № 526-XIV (526-14) від 19.03.1999 р.), Законі України «Про туризм» № 324/95-ВР від 15.09.1995 р., постанові Кабінету Міністрів України №168-р від 16.03.2017 р. «Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року» тощо. Також робота пов'язана із загальною темою науково-дослідної роботи кафедри основ архітектури і архітектурного проектування КНУБА – «Теорія та історія архітектури, типологія, дизайн інтер'єру, реконструкція і реставрація цивільних будівель» (державний реєстраційний номер 0115U005197).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки та рекомендації є наслідком різнобічних наукових досліджень, виконаних автором при вирішенні завдань, які поставлені в роботі. Достовірність отриманих теоретичних та практичних результатів визначається використанням сучасних методів дослідження (аналіз території був здійснений з використанням вільної крос-платформеної геоінформаційної системи QGIS; аналіз функціональної структури - кластерним методом блокування уніфікованих модулів). У роботі враховано опубліковані результати інших міждисциплінарних наукових досліджень інтермодальних технологій у транспортних системах та значний обсяг статистичних даних. Рукопис дисертації написано із використанням фахової термінології. Результати дослідження та наукові положення дисертації достатньо повно представлено в

публікаціях у фахових виданнях та підтверджені актами впровадження в реальне проектування в НДІ Чорноморпроет у 2017 та 2011 роках. Дослідження проведено на достатньому сучасному рівні. Отримані результати і висновки не викликають сумніву.

Наукова новизна одержаних результатів

У роботі вперше:

- науково обґрунтовано застосування поняття морського пасажирського терміналу як вузлового об'єкта інтермодальної пасажирської транспортної системи, що інтегрує різні види транспорту (морський, залізничний, автомобільний тощо) за різними видами сполучень (міських, міжміських та міжнародних) із переважанням транспортної та інформаційної функцій, а також можливим розвитком громадської;

- на основі створеної "базової функціональної моделі" досліджено відмінності функціональної організації терміналів від інших об'єктів обслуговування пасажирів морського транспорту; виявлено нову функціональну зону – зону інтермодальності;

- розроблено принципи архітектурно-планувальної організації, реконструкції морських пасажирських терміналів та запропоновано критерії вибору методу реконструкції існуючих морських вокзалів із урахуванням архітектурно-історичної цінності будівлі та ступеня втручання при реконструкції;

Удосконалено:

- номенклатуру та класифікацію морських пасажирських терміналів із введенням нових критеріїв;

- засоби композиційної гармонізації та прийоми архітектурно-художньої виразності морських пасажирських терміналів.

Наукове і практичне значення отриманих результатів

Наукова значущість поданої дисертації Дикун Ж.Є. визначається поглибленням теоретико-методичних положень та розробленням науково-практичних рекомендацій щодо формування морських пасажирських

терміналів. Прикладне значення дисертаційної роботи визначається можливістю використання окремих положень дослідження при коригуванні існуючих та створенні нових нормативних документів, а також як методичних рекомендацій з організації та реконструкції споруд обслуговування морським транспортом. Одержані в дисертаційній роботі наукові результати знайшли застосування у практичній діяльності в науково-дослідному інституті «ЧорноморНДДпроект» м. Одеса при розробленні проектів будівель Управління портом та Служб державного контролю у порту Нерей (Миколаївська область, Україна, серпень 2011 року) і навчальному процесі на кафедрі "Основ архітектури та архітектурного проектування" Київського національного університету будівництва і архітектури, про що свідчать відповідні акти впровадження.

Повнота викладення результатів дослідження в опублікованих працях. Результати дисертаційного дослідження висвітлено у 14 друкованих працях. До їх числа входять: 8 – у фахових наукових виданнях, включених до переліку ВАК України; 1 – у наукових періодичних виданнях інших держав; 4 – тези і матеріали наукових конференцій, статті у періодичних виданнях, що додатково засвідчують результати дисертації. Аналіз публікацій автора дозволяє зробити висновок про повноту викладу основних наукових положень дисертаційного дослідження в опублікованих працях.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації
Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він, в основному, відповідає вимогам, що ставляться МОН України. У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого Дикун Ж.Є. дисертаційного дослідження. Автореферат відповідає змісту дисертації і розкриває її основні положення.

Оцінка змісту і висновків дисертаційного дослідження

У вступі дисертантка висвітлює актуальність теми дисертації та наукову проблему дослідження, визначає об'єкт, предмет, мету, завдання, розкриває теоретико-методологічну основу дослідження. Також викладено наукову новизну, практичне значення та впровадження одержаних результатів.

У першому розділі *"Передумови формування та розвитку морських пасажирських терміналів"* сформульовано основні проблеми формування пасажирських терміналів у сучасних транспортних системах. Проведено ґрунтовний аналіз спеціальної літератури та науково-дослідницьких робіт у цій галузі, зокрема ряд міждисциплінарних досліджень транспортних систем. Вивчено закордонний досвід, що дало змогу встановити етапи розвитку терміналів, сучасні тенденції та критерії оцінки споруд. Розглянуто комплекс факторів, що впливають на формування морських пасажирських терміналів. Встановлено, що переважна більшість існуючих морських вокзалів України (розглядається 8 морських та річково-морських вокзалів) не відповідають сучасним вимогам, морально й фізично застарілі і потребують заходів щодо реконструкції та підвищення рівня обслуговування.

У другому розділі *"Методи архітектурно-планувальної організації та реконструкції морських пасажирських терміналів"* представлено загальну методику дослідження, що базується на міждисциплінарному та системному підходах із використанням загально-наукових методів аналізу літературних джерел, узагальнення теоретичного і практичного досвіду, порівняльного, графоаналітичного та картографічного методів. У роботі автор також реалізував ряд спеціальних методів: метод комплексної оцінки території, за допомогою якого було виявлено основні підходи до розміщення терміналів у структурі порту та міста; методом графічного моделювання на основі габаритів обладнання та ергономічних показників були сформовані проектні нормалі обладнання операційної зони із введенням лінійних коефіцієнтів їх розміщення; для функціонального аналізу - метод блокування уніфікованих модулів. Спираючись на методологічний апарат дослідження, було розроблено

"функціональну модель" та планувальні схеми морських терміналів, приведено класифікацію з введенням нових критеріїв та методи реконструкції.

У третьому розділі *"Рекомендації з архітектурно-планувальної організації та реконструкції морських пасажирських терміналів"* містяться принципи архітектурно-планувальної організації морських пасажирських терміналів та організації їх внутрішнього середовища – принципи організації комунікативного простору. Наведено прийоми та засоби виразності морських терміналів, які мають передавати динаміку морського транспорту та враховувати особливості асоціативно-семантичного сприйняття образу морського терміналу, за допомогою використання доцільних конструктивних систем, мобільних елементів (сонцезахисних засобів, інтерактивних оболонок, систем зовнішнього підсвічування та ін.), семантичних кодів в архітектурному образі (імітація морської флори та фауни, хвиль тощо).

Дані рекомендації апробовано в експериментальному проектуванні – розроблено пропозиції щодо реконструкції терміналів у містах Одеса, Ялта, Севастополь, а також нового будівництва в місті Феодосія.

Дискусійні положення та зауваження

1. Частково ілюстративний матеріал дисертації не зручний для сприйняття. Так, на рис. 1.5. "Етапи формування морських пасажирських терміналів" хронологія історичних подій - нечитабельна, надто дрібні цифрові позначення на планах, що ілюструють вплив нових функціональних вимог на архітектурно-планувальну організацію терміналів на рис.2.15, експлікації до графічних матеріалів ілюстрацій у третьому розділі на рис. 3.11-3.14 "Рекомендації по реконструкції морських терміналів в м.Ялта, м.Євпаторії, м. Севастополі, м. Одесі" майже недоступні для сприйняття.

2. Занадто розгорнуто описано загальновідомі методи дослідження та їх визначення. Наприклад, такі як: класифікація, аналогія, абстрагування, моделювання, формалізація та ідеалізація. В той самий час можна було більше приділити увагу спеціальним методам, що були використані в дослідженні: "багаторівневому містобудівному підході" при аналізі території на чотирьох

територіальних рівнях, "кластерному методу блокування функціональних модулів" при складанні номенклатури та "методу графічного моделювання", застосованому для "базової функціональної моделі терміналу".

3. У підрозділі 1.1 "Науковий аналіз історичних закономірностей та сучасних тенденцій розвитку морських пасажирських терміналів" не для всіх наведених статистичних даних є посилання на інформаційні джерела.

4. Вимагає роз'яснення -як саме запропоновані в третьому розділі основні прийоми архітектурної виразності морських пасажирських терміналів були застосовані в авторських пропозиціях з реконструкції та нового будівництва терміналів в містах Азово-Чорноморського басейну.

5. У підрозділі 2.3 "Методи впливу нових технологічно-функціональних вимог на вдосконалення архітектурно-планувальної організації морських пасажирських терміналів" розглянуто проектні нормалі обладнання, що впливають на формування операційної зони терміналу, при цьому занадто стисло зазначені сучасні тенденції діджеталізації та зменшення ролі людського фактору в процесі обслуговування пасажирів за рахунок застосування автоматизованих систем та роботизованої техніки. Даній проблемі можуть бути присвячені майбутні дослідження в області формування морських пасажирських терміналів.

Загальні висновки та оцінка дисертації

Незважаючи на зауваження, які в цілому не знижують загальної цінності роботи, дисертація повністю відповідає науковій спеціальності 18.00.02 – «Архітектура будівель та споруд». Дисертація Дикун Ж.Є. є завершеною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретну наукову задачу, а саме формування морських пасажирських терміналів в умовах реконструкції. Текст дисертації, автореферату та публікацій створюють позитивне враження про авторку, як сформованого та самостійного науковця.

За змістом й оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам МОН України щодо кваліфікаційних наукових праць (розділ 9,11,12,13 Постанови

"Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів"), а її автор Дикун Жанна Євгеніївна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата архітектури за спеціальністю 18.00.02 – архітектура будівель та споруд.

Офіційний опонент:

Кандидат архітектури,
старший науковий співробітник,
доцент кафедри архітектури
Національного авіаційного
університету

Л.М. Брамашина

Підпис засвідчую:

Вчений секретар
Національного авіаційного
університету

Г. Єшва